

“Et sosialistisk prosjekt”

– om LO og forholdet til Cuba og Venezuela

Under den kalde krigen var sosialistiske regimer gjenstand for beundring på deler av norsk venstreside. I noen kretser var beundringen reservasjonsløs, slik vi kjenner den fra AKP-ml, NKP og segmenter i Sosialistisk Folkeparti (senere SV). Andre kretser var mer forbeholdne. Blant de noe mer moderate i SF/SV og på den radikale venstresiden hersket forestillinger om at verden var delt i klassekonflikt (også kjent som ”hovedmotsetning”), som på verdensarenaen ble utkjempet mellom Sovjetunionen og dens allierte på den ene siden og USA og deres allierte på den andre. Utrykket ”realsosialisme” ble flittig benyttet. Her mente man at selv om de sosialistiske landene ikke var perfekte og derfor måtte reformeres, var de likevel naturlige allierte i kampen for en sosialistisk verden.

Etter at kommunismen kollapset i 1989-1990, falt også forbrødringen sammen. Vi har sett relativt lite selvrefleksjon rundt ideologiske veivalg i etterkant. For de som er for unge til å ha opplevd den kalde krigen, fremstår svermerier for totalitære regimer som fremmed og gammeldags. Dagens sosialister, med unntak av Rødt, promoterer liberalt demokrati med den største selvfølgelighet.

Likevel finnes det rester i venstrebevegelsen der tiden har stått stille. Dette notatet handler om hvordan relativt sentrale organisasjonsfolk fremdeles uttrykker sympati for et sosialistisk diktatur (Cuba) og et sosialistisk hybridregime, som er i ferd med å bryte sammen (Venezuela). Det er i og for seg ikke merkelig at slike svermerier eksisterer fremdeles. I politikken ytterkanter vil det alltid være mindre og merkelige bevegelser. Det er mer oppsiktsvekkende at autoritært svermeri er organisert fra innsiden av en av Norges største interesseorganisasjoner - Landsorganisasjonen i Norge (LO) - uten at den sentrale ledelsen tar tak i det. Det er selvsagt fullt mulig å være begeistret for et udemokratisk land og for et folk som lever i et diktatur, men det bør påkalle betydelig undring at noen er begeistret for et diktatur.

Intet hørt, intet sett

I mai 2015 var lektoren og Arbeiderpartimannen Jan Jørgen Skartveit [til stede](#) på et informasjonsmøte i forbindelse med at en delegasjon fra den cubanske landsorganisasjonen CTC (Central Trabajadores de Cuba) var på besøk hos LO i Oslo. Her mente leder for delegasjonen, generalsekretær i CTC i Havanna, Luiz M. Castañedo Smith, at fagbevegelsen på Cuba ikke trengte streikerett, fordi fagbevegelsens utfordringer ble løst før de rakk å utvikle seg til problemer, skriver Skartveit: ”Castañedo Smith hadde aldri hørt om at noen skulle ha vært arrestert for å ha drevet uavhengige fagbevegelser, og de mange arrestasjonene under ”den svarte våren” i 2003 hadde han heller ikke hørt om. Han mente dette var gale opplysninger.” Det Castañedo Smith aldri har hørt om, er de behørig omtalte

[arrestasjonene](#) av 75 regimekritikere i 2003, blant dem journalister, bibliotekarer, fagforeningsfolk og menneskerettighetsaktivister, og som summarisk ble dømt til fengselsstraffer opp til 28 år.

Cubansk LO ikke som i Norge

Det finnes ikke organisasjonsfrihet på Cuba. CTC er diktert av staten og kommunistpartiet, som på Cuba går ut på ett. Sammenflettingen mellom CTC og kommunistpartiet gjør at landsorganisasjonens formål ikke er å representere arbeidstagerens interesser, slik den gjør i Norge. Formålet er å være lokomotiv i den allestedsnærværende revolusjonære helheten. Andresekretær i CTC sentralt, Carmen Rosa López Rodríguez, har ingen problemer med å innrømme at dette er tilfellet: Fagbevegelsens rolle "er å mobilisere arbeidere rundt de viktigste oppgavene i landet", [sier hun](#).

LO i Oslos samarbeid med CTC har vart i over 16 år. Mye av samvirket skjer i partnerskap med Cubaforeningen, både i form av møtevirksomhet og studieturer til Cuba. Svein Mortensen, som gikk av i 2013 som leder av internasjonalt utvalg i LO i Oslo, har sittet (og sitter) i styret for Cubaforeningen. Han har fortid som Tron Øgrims "våpendrager" i AKP-ml. Leder av Cubaforeningen er Terje Enger, lokalpolitiker for SV på Ullensaker.

Cubaforeningen er en "fellow traveller"-klubb av den gamle skolen, som hyller Fidel Castro og den cubanske revolusjonen. Foreningens formål er, ifølge dens egen hjemmeside, å "aktivt støtte den cubanske revolusjon i kampen for å bevare det cubanske folkets frihet og sjølstendighet gjennom å spre opplysninger om politiske, økonomiske og kulturelle forhold på Cuba og å fremme forståelse for Cubas internasjonale engasjement."

Det pågår altså et samarbeid i Norge mellom LO i Oslo og en organisasjon hvis agenda er å representere et av verdens lengstlevende og mest insisterende diktaturer. Under Cubaforeningens "brigadeturer" diskuteres temaer som "gyldigheten til Ches tenking" og "USAs statsterrorisme mot Cuba. Obama-regjeringens nåværende politikk mot den cubanske revolusjonen" samt "Aktualiseringa av den cubanske økonomiske modellen som en strategi for å styrke sosialismen" (Cubaforeningens hjemmesider 14.6.11, inaktiv link).

LO i Oslo har gjennom årene arrangert en rekke informasjonsmøter om Cuba, oftest med innledere fra Cubaforeningen, eller med cubanske fagforeningspamper som innledere. En av dem er Raymundo Navarro, internasjonal sekretær for CTC. I 2009 [fremførte](#) Navarro det sedvanlige statsbærende postulatet om at det "ikke har vært behov for å gå til streik etter at Castro overtok" i *Fri Fagbevegelse*. Det er altså ingen tvil om hva slags organisasjon LO i Oslo samarbeider med. Til sammenligning har FN-organet Den internasjonale arbeiderorganisasjonen, ILO, en lang rekke ganger, og senest våren 2015, stilt krav til Cuba om retten til streik og retten til å skape uavhengige fagbevegelser. Anbefalingene ble ikke overraskende [neglisjert](#) av cubanerne. Det ser heller ikke ut til at LO i Oslo vektlegger dette.

Så langt jeg har kunnet registrere er alle møter om Cuba i regi av LO i Oslo uten kritiske paneldeltagere. Allikevel [hevder](#) Nina Brattvoll, rådgiver for Latin-Amerika i LOs internasjonale avdeling "at vi har et samarbeid med CTC betyr ikke at vi lukker øynene for kritikken mot det cubanske systemet.". Men kritikken er ikke så enkel å registrere.

En rekke ukritiske artikler om Cuba og LOs formelle bånd til den kommunistiske fagbevegelsen har gjennom årene stått på trykk i LOs hovedorgan *Fri Fagbevegelse*. Ironien er påtrengende, da Cuba som kjent ikke har organisasjonsfrihet.

”Et sosialistisk prosjekt”

I en kronikk i [Fri Fagbevegelse](#) (13.11.15) stilte Jan Jørgen Skarvteit spørsmålet om forpleining av diktaturer er forenlig med fagbevegelsens demokratiske tradisjon. Svar fra LO sentralt uteble. Derimot fikk Skartveit [svar](#) fra Natalia Zubillaga, som ernestleder i LO i Oslo, og Ingunn Gjerstad, som erorganisasjonssekretær samme sted, og vararepresentant for SV til Stortinget. Innledningsvis svarer de to at Skartveits innlegg er ”fullt av faktafeil”, men uten å konkretisere dette, samt at Skartveit utviser ”forakt for langsiktig demokratisk utviklingsarbeid” i det 57 år gamle diktaturet på Cuba. Etter dette gir de en innføring i uhyggelig amerikansk imperialisme, slik at man skal forstå ”utviklingen på Cuba og cubanerens muligheter for å bygge landet på sine egne premisser.” Deretter forklarer Zubillaga og Gjerstad at CTC ”deltar i et sosialistisk prosjekt”, og at det fortsatt er Cubas mål å være et alternativ til kapitalismen, der ”vesentlige elementer er i samfunnets eierskap til de viktigste produksjonsmidlene og sosial rettferdighet.” Derfor ”forsvarer” LO i Oslo ”det cubanske folkets rett til å organisere samfunnet på andre premisser enn de kapitalistiske, og under egne demokratipremisser.”

Dette mener altså Zubillaga og Gjerstad, som sitter i ledelsen i LO i Oslo om et diktatur og en ettpartistat. Det er interessant å merke seg at Zubillaga og Gjerstad skriver på vegne av et ”folk”, om det som egentlig er en statsmakt i et land som ikke tillater frie ytringer og enda mindre frie valg. Å snakke i termer om folket som en monolittisk vilje i (sosialistiske) land uten politisk pluralisme er ikke noe nytt i venstreradikal retorikk, men i dag fremstår denne typen agitasjonspropaganda nesten arkaisk. Zubillaga og Gjerstad vier ellers ikke ett ord til menneskerettighetssituasjonen på Cuba.

Det er pussig at organisasjonsmennesker som nyter godt av det liberale demokratiets evne til å turnere meningsmangfold og sikre den under maktfordelingens konstitusjonelle beskyttelse, ikke har forstått at regjeringsmakten ikke målbærer én folkemening. Folket er forbiomasse å regne i diktaturstater. Det er derfor en like stor tankefeil å hevde ”folkets rett” til å organisere samfunnet på egne premisser og under egne demokratipremisser i diktaturene Iran eller Zimbabwe, som det er å hevde det samme om Cuba, så lenge premissene er at politikk vedtas av en elite som ikke er underlagt elektoral representasjon.

Å hevde at det cubanske folket virkelig ønsker den kommunistiske ettpartistaten er både usannsynlig og spekulativt. Det er ikke lett å vite hva folk virkelig mener i et overvåkingssamfunn og i et klima hvor det er forbundet med fare å utrykke sine meninger. Allikevel har det i dyp hemmelighet blitt foretatt enkelte meningsmålinger som gir en pekepinn. Blant annet viste en [undersøkelse](#) fra 2015 av Gallupinstituttet [Bendixen & Amandi](#) i samarbeid med Washington Post, at 58 prosent av respondentene var misfornøyd med kommunistpartiet samt at Obama var langt mer populær enn Castro-brødrene.

Diktaturer er ikke forbudt

På deler av venstresiden har man gjennom etterkrigstiden forsøkt å legitimere sosialistiske diktaturer, fordi disse presumptivt har folkelig ryggdekning, i alle fall hos et flertall av befolkningen. Nasjonalstater har for så vidt folkerettslig "rett" til å være diktaturer. Men det som er folkerettslig rett, er som kjent ikke alltid moralsk eller politisk rett. Dette er også det store skismaet mellom ytre venstre, som ofte fremmer ideer om absolutt flertallsmakt, og resten av det politiske landskapet, som er tilhenger av det liberale demokratiet, hvor majoriteten ikke har juridisk eller konstitusjonell rett til å overkjøre mindretallet med vilkårlig makt, men tvert i mot er forpliktet til å beskytte mindretallet mot overgrep fra flertallet, nasjonen eller gruppen gjennom maktfordelingsprinsippet.

Legger vi til at det ikke gjennomføres noen som helst form for frie valg, faller enhver antydning om folkelig legitimitet på Cuba i fisk. Velg på Cuba er rene formaliteter for å bekrefte kommunistpartiets enevelde. For at majoriteten i det hele tatt skal kunne overkjøre mindretallet, må man i det minste - for å klargjøre størrelsesforholdet mellom majoritet og mindretall - ha et fritt og åpent valg i forkant.

Stor "oppslutning" om valg

Enkelte småpartier eksisterer utenfor kommunistpartiet, men disse partiene er dypt fragmentert og ikke offisielt akseptert som politiske partier. Partiene kan selvsagt ikke stille til valg og er i praksis løst sammensatte grupper av dissidenter som løper den samme risiko som andre opposisjonelle. Selve valgprosessen på Cuba, både regionalt og ved valg til nasjonalforsamlingen, foregår på personnivå og uten tilknytning til politiske partier og er en langtrukken og innfløkt affære. Partiløsheten er noe cubanske myndigheter liker å smykke seg med. Men partiledelsen sover allikevel godt om natta, da alle prosessene blir nøye overvåket av kommunistpartiets tillitsvalgte, som igjen er underlagt kommunistpartiets ideologiske departement. I teorien kan folkevalgte være uten tilknytning til partiet, men i realiteten er alle kandidater partimedlemmer, eller i noen tilfeller, partiløse kandidater som er godkjent av partiet.

Kandidater nomineres i åpne møter i regi av [CDR](#) (Komiteen for revolusjonens forsvar), et underbruk av det hemmelige politiet, som på folkemunne omtales som "revolusjonens øyne og ører". Den som åpenlyst motarbeider regimet i nominasjonsprosessene, lever under trusler om lengre fengselsstraffer, og som i det tidligere DDR, lener regimet seg på informanter, tysting og overvåking.

Ifølge cubanske myndigheter er valgdeltagelsen generelt høy, over 90 prosent. Oppslutningen om valget benyttes selvfølgelig som legitimering av ettpartistaten, både fra kommunistpartiet og blant systemtilhengere i utlandet. Det cubanske [utenriksdepartementet](#) er proaktive når det presenterer sine kritikere: "Kritikken av det cubanske politiske systemet og valgsystemet utgjør en av de fundamentale pilarene i den fiendtlige kampanjen mot vårt land som ledes av USA." Internasjonale valgobservatører har vanskelig arbeidsforhold på Cuba, fordi landet mangler grunnleggende premisser for observasjon. IDEA (International Institute for Democracy and Electoral Assistance) gir valgprosessene klar [stryk](#). Allikevel er det åpenbart at valgdeltagelsen er høy, for ikke å si mistenkelig høy. Det er svært vanskelig å forestille seg at cubanerne er så unike som folk at 95 prosent gir sin tilslutning til en partikulær politisk ideologi.

Forklaringen på høy valgdeltagelse er egentlig ganske enkel. Velgerne stemmer riktignok via hemmelige stemmesedler, men her er utvalget av kandidater underlagt full regimekontroll. Det

spiller altså liten eller ingen rolle for kommunistpartiet hvilken kandidat som får flest stemmer. Det er viktig å huske at kommunistpartiet rår over et gjennomarbeidet autoritært fryktsystem. Det forventes – og kreves - at borgerne stemmer ved valg, og den som ikke møter frem ved valgurnene, blir møysommelig registrert som en potensielt mistenkelig person og en fiende av revolusjonen og truet med å miste jobben.

Man skal heller ikke undervurdere nabolagets "knurrende" øye, de såkalte nabolagskomiteene, som har god kontroll over hvem som møter opp for å stemme. Nabolagskomiteene er en nøkkel for å forstå hvordan kommunistpartiet kontrollerer samfunnet direkte ned i hvert nabolag. Fra utsiden – og særlig for politiske pilegrimer – kan nabolagskomiteene fremstå som det Gro Harlem Brundtland omtalte som "nabokjerringer" som bryr seg om nabolaget og driver dugnad. Imidlertid har nabolagskomiteene en mørk side: Overvåking, sosial kontroll, indoktrinering og utestengelse av alle som blir mistenkt for å være kontrarevolusjonære.

Nettverket av informanter og agenter, samt bruk av avansert overvåkingsutstyr, gjør at partiet alltid har noe på potensielle dissidenter. Partiet er også skruppelløse når det gjelder å sperre for barns fremtidsutsikter, adgang til høyere utdanning og så videre, dersom foreldre kan mistenkes for ikke å slutte opp om revolusjonen. Den svenske journalisten og forfatteren Erik Jennische har beskrevet dette godt i [boka](#) *Måste få politen ur huvudet : ett reportage om Kuba* (Silc 2013).

Under valget i 2015 vakte det oppsikt da to opposisjonelle kandidater allikevel stilte opp på listene. Etter først å ha fått overraskende stor støtte hos lokalbefolkningen i første valgongang, sørget valgkomiteens tjenestemenn for at de ble presentert som "[en trussel mot revolusjonen](#)".

Kommunistpartiets organisasjon er som en pyramide, med partiets sentralkomité, politbyrå og sekretariat på toppen. Ved siden av Raúl Castro selv, er det her all makt ligger. I nasjonalforsamlingen vedtas lite eller ingenting som ikke er forhåndsgodkjent i partiorganisasjonen. Raúl Castro selv gir [ingen forhåpninger](#) til den som håper på en demokratisering av Cuba: "Andre politiske partier vil true Cubas uavhengighet og det sosialistiske systemet som ble etablert i 1959: Å gi opp prinsippet om ett parti vil åpne for imperialistiske krefter på cubansk jord."

Rasisme på Cuba

For den historieinteresserte med sans for ironier, er fenomenet Che Guevara alltid et "case study". Mange har kjennskap til Ches maskuline homofobi som førte til at han internerte homofile i arbeidsleire. Mindre kjent er det at han hadde et kolonialistisk, for ikke å si rasistisk, syn på minoriteter. I sine dagbøker (merkelig nok utelatt i dagbokfilmene til Steven Soederberghs) [omtalte](#) han den svarte befolkningen som et stagnert folk som ikke vasker seg. Videre: "Den svarte er lat og en dagdrømmer som bruker sin magre lønn på løssluppenhet eller drikke, mens europeeren har tradisjon for arbeid og sparing , noe som har brakt ham så langt som til dette hjørnet av Amerika, for å utvikle seg selv, også uavhengig av egne individuelle ambisjoner."

I Zubillaga og Gjerstads lesebrev i Fri Fagbevegelse formidles Cubaforeningens Olaf Svorstøl syn på minoriteters og kvinners stilling på Cuba (nok en AKP-traver som nå er i Rødt): "Det er forbudt å diskriminere på grunn av kjønn, hudfarge, religion, handikap eller seksuell preferanse", mente han, men uten å reflektere videre på dette.

Cuba flagger gjerne en slags universell og antirasistisk mønsterstat, men i virkeligheten [sliter](#) Cuba med omfattende og underkommunisert rasisme mot særlig den svarte befolkningen. Og kommunistpartiet har alltid hatt sitt utspring i den "hvite" befolkningen. Kvinners stilling fremheves også som særlig god på Cuba, [til tross](#) for at kvinner gjennomsnittlig tjener det halve av menn, og at det kun sitter [en kvinne](#) i politbyrået.

Etter revolusjonen ble universell antirasisme raskt en del av den cubanske revolusjonsikonografien. Amerikanske borgerrettsforkjempere [flokke til Cuba](#) på sekstitallet, blant dem Harry Belafonte og medlemmer av Black Panthers. Fidel Castro erklærte at problemet med rasisme var [løst](#) en gang for alle, og siden har temaet mer eller mindre vært tabu.

På tross av Cubas offisielle kommunistiske ideologi er landet preget av betydelige klasseforskjeller, med partiets nomenklatur, offiserskorpset og en økonomisk elite på toppen av næringskjeden. Den svarte befolkningen har i svært liten grad vært del av denne eliten, og den har helle ikke kunnet nyte fruktene av de senere årenes økonomiske liberalisering. Den svarte befolkningen er solid underrepresentert i politiske organer og bor i overveiende grad i de dårligste boligområdene. De svarte er derimot sterkt overrepresentert i den illegale økonomien og i kriminalstatistikken. I tillegg er antirasistiske NGO'er forbudt eller marginalisert, og antirasistiske kunstnere og musikere får ikke innpass i det ellers statsfinansierte kulturlivet.

Den cubanske journalisten Roberto Zorbano fikk [sparken](#) (cubanske myndigheter kaller det fristilling) fra jobben som direktør for publiseringshuset *Casa de Americas* i Havanna etter å ha skrevet i [New York Times](#) om de fargedes situasjon på Cuba. Det var særlig smertefullt for kommunistpartiet at Zorbano skrev at "frigjøringen" av den svarte befolkningen var et sentralt moment i den cubanske revolusjonsmytologien, mens fakta på bakken er langt verre, og at reelle problemer er tabuisert og kriminalisert i offentligheten. Så kan man si at rasisme på Cuba verken er verre eller bedre enn mange andre land i verden, noe president Obama [adresserte](#) under sitt statsbesøk. Visst har USA problemer med rasisme, erklærte Obama, som deretter la inn et stikk mot diktaturet: "Idealene som er utgangspunktet for enhver revolusjon, finner sin sanne uttrykk i demokrati. Ikke fordi det amerikanske demokratiet er perfekt, men fordi vi ikke er det. Demokratiet gir oss den plassen vi trenger for å endres." Men på Cuba er det meste idyll, i følge partiet. En sensurert, forskjønnert og usann versjon av virkeligheten har blitt brukt for å legitimere ettpartistaten og politisk status quo siden revolusjonens dager.

Demokratisk sentralisme anno 2016

Den samme Svorstøl gir også honnør til det cubanske meddeltakerdemokratiet på bekostning av norsk arbeidslovgivning: " Når en tenker over hvordan enkelte lovendringer er foretatt i Norge de siste årene, er det interessant å merke seg at over tre millioner ansatte deltok i behandlingen av lovutkastet og sendte innspill til CTC, som igjen tok det opp i nasjonalforsamlinga som i sin tur innarbeidet de fleste innspillene." Det er en gammel myte at Castro og kommunistpartiet opererer etter en "fungerende" leninistisk "demokrati"- modell: Enhet – debatt – enhet. Idealet er altså at (det eneste lovlige) partiet lytter til folket, og partiet gjennomfører folkets vilje. Derfor er partiet det samme som folket og folket kan ikke være uenig med seg selv.

I Cubaforeningens medlemsblad Cuba-Nytt skrev Svein Mortensen noe lignende, etter å ha deltatt i 1. mai feiringen i Havanna i 2009:

Den største kontrasten til en norsk 1.mai-markering i et kapitalistisk land med såkalt blandingsøkonomi, var fraværet av dagskrav og lokale krav. Dette forklarer våre fagforeningskamerater med at slike ting løses på andre måter, gjennom fagbevegelsen, gjennom forhandlinger på arbeidsplassene og gjennom deltakelse i budsjettering og drift av virksomhetene.

Logikken synes å være at arbeiderklassen ikke kan streike - eller organisere seg mot egne interesser, da disse allerede er implementert i den sosialistiske statsforvaltningen.

Michael Tung i Norsk Lokomotivmannsforbund var enda klarere:

Frihet betyr noe annet for dem enn hva vi legger i uttrykket. Frihet er for dem er å kunne leve i fred, selge sine produkter til hvem de vil, og til gjengjeld være en del av verden uten politisk innblanding fra stater som ser på sosialisme som undertrykkelse og tvang (Lokomotivmands Tidende 11/12-2004).

Tung kunne også fortelle at LO hadde gleden av å møte lederen (den gang) for CTC, Pedro Ross, som uttrykte "tilfredshet med LO i Norge, som han fremhevet som en stor støttespiller for Cuba og dets folk".

Cubafest under Trondheimskonferansen

Under den årlige Trondheimskonferansen, som arrangeres av LO i Trondheim, samles tillitsvalgte fra hele landet. I likhet med LO i Oslo er LO i Trondheim ledet og profilert av medlemmer som står mye lenger til venstre enn den sentrale LO-ledelsen. Trondheimsavdelingen ledes av John-Peder Denstad, som også er aktiv i partiet Rødt og før dette i [AKP-ml](#). Denstad overtok stafettspinnen i 2014 etter en annen travet fra AKP-miljøet, Arne Byrkjeflot.

Trondheimskonferansens internasjonale profil er dominert av Palestina-saken, Venezuela og Cuba. I 2016 samlet konferansen 578 tillitsvalgte fra hele landet. [Her](#) kunne man høre Atle Hiller fra LO i Mo i Rana (Rødt) forelese om "Hva lærte vi etter besøket til Cuba i 2015, og veien videre for et godt og nyttig samarbeid med CTC." Deretter ble talerstolen overlatt til Maria Esther Fiffe Cabreja, Cubas ambassadør i Norge, som kunne fortelle om samarbeidet mellom fagbevegelsen i Norge og Cuba. De tillitsvalgte benyttet altså offisielle cubanske myndigheter for å utvide kunnskapsrepertoaret. Frie og uavhengige fagorganisasjoner eller cubanske dissidenter var ikke representert. Det var derimot både Cubaforeningen og NKP, med høy sigarføring i Cuba- spørsmålet.

I en uttalelse som ble enstemmig vedtatt, ble det forlangt at USA avslutter blokaden av Cuba. Adrian Larsen fra NKPs ungdomsorganisasjon NKU holdt [appell](#) om handelsblokaden og hvorfor alle må vise støtte til Cuba. Avisa Friheten kunne [melde](#) om at Trondheimskonferansen var "brakt vel i havn", og at Cubas og Venezuelas ambassadører møtte "kameratene i Midt-Norge NKP på partikontoret til et trivelig og uformelt solidarisk kamerattreff med middagsservering på lørdag kveld."

At USAs embargo er både uklok og kontraproduktiv er mange enige i, undertegnede inkludert. Men det legitimerer ikke, og kan ikke forklare, hvorfor Cuba er et diktatur og har vært et diktatur i mange tiår. Regimet bruker selvsagt embargoen for alt det er verdt, slik det gamle DDR forsvarte

Berlin-muren ved å proklamere en "antifascistisk beskyttelsesmur". Det er en type demagogi som Honeckers apologeter godkjente på 1970-tallet, og som altså Castros venner godkjenner i dag.

På sine Latin-Amerika-sider skriver LO sentralt at "LOs programsamarbeid i Latin-Amerika er rettet mot demokratiske fagorganisasjoner som kjemper mot brudd på faglige rettigheter ... Faglige rettigheter er en del av menneskerettighetene, og i Latin-Amerika har det historisk sett vært dårlige kår for faglige rettigheter." Blant disse "demokratiske" fagorganisasjonene er altså CTC [oppgitt](#) som en av fire samarbeidspartnere. Et annet sted vektlegges det riktignok at "LO oppmuntrer CTC til å representere medlemmenes interesser og ikke partiets." Men det er selvsagt ikke enkelt i en ettpartistat hvor partiboka er obligatorisk for offisielle posisjoner. Det fremstår direkte utroverdig når den cubanske ambassadøren til Norge holder tale i Trondheim om dette samarbeidet.

Nyttige idioter?

LOs mange reiser til Cuba går selvsagt ikke upåaktet hen i den cubanske partipressen. Gjennom årene har norske fagforeningslederes begeistring for den cubanske modellen fått gode oppslag. Etter en delegasjonstur i februar 2015 kunne [Trabajadores](#), avisa til den cubanske landsorganisasjonen, fortelle om en fornøyd gjeng på vei hjem til Norge, som var imponert over «de viktige forandlingsprosessene som er i gang for å forbedre den fremtidige økonomien, politikken og de sosiale forholdene» for øyas utvikling, og "som er klar over hvilken politikk som er nødvendig for å forsvare Cubas suverenitet og selvstendighet i møtet med USAs blokade». John-Peder Denstad fortalte om LOs internasjonale arbeid, og at utfordringen er "å stoppe de høyreorienterte krefter som prøver å svekke bevegelsen over hele verden. "

Atle Hiller var på sin side opprørt over at den norske regjeringen har planer om å privatisere nasjonalfellesskapet: "Dette har skjedd med jernbanen. For oss har det startet en kamp, slik det frigjorte Cuba gjorde i 1959, med å nasjonalisere landets bedrifter."

Fravær av menneskerettigheter

Det er grunn til å minne om menneskerettighetssituasjonen på Cuba. Ifølge Freedom House i 2015 scorer [Cuba](#) svært dårlig på alle frihetsindekser, som går fra 1 (bra) til 7 (dårligst). Cuba lander på tallet 7 når det gjelder politiske rettigheter generelt. Særlig graverende er fraværet av organisasjonsretten. Cubanske arbeidere har ikke rett til å streike eller føre kollektive forhandlinger. Uavhengige fagbevegelser er strengt forbudt. Ifølge Freedom House er nesten alle politiske fengslinger de siste årene på bakgrunn av aktiviteter i NGOer, menneskerettighetsgrupper og uavhengige fagbevegelser.

Pedro Alvarez Ramos, generalsekretær i det illegale fagforbundet Fellesforbundet for cubanske arbeidere (CUTC), var en av syv fagforeningsaktivister som ble dømt til mellom 12 og 26 års fengsel for «forræderi og sammensvergelse» i 2003. Disse fangene satt bak lås og slå mens LO i Oslo ved flere anledninger var i Havanna.

Ifølge den cubanske konstitusjonen er forsamlingsrett kun tillatt i den grad den ikke utfordrer "den sosialistiske statens eksistens og idealer." Det vil i praksis si i liten grad. Så vil kanskje noen av Castros protagonister hevde at alle land har lover som forsvarer statens sikkerhet, men det er selvsagt ikke intensjonen bak det cubanske forbudet mot frie politiske forsamlinger. Intensjonen er å blokkere

politisk motstand og sementere en ideologisk statsdoktrine. Å utfordre den rådende ideologien og kommunistpartiets eneveldige hegemoni ansees altså som en trussel mot rikets sikkerhet som sådan. Som i andre ideologiske diktaturer, finnes liten eller ingen differanse mellom statens institusjoner og den politiske ledelsen. Maktfordeling eksisterer ikke.

De senere årene har den cubanske økonomien gjennomgått en viss liberalisering. Deler av det private markedet har blitt legalisert og har så smått blitt en integrert del av den cubanske økonomien. På tross av enkelte spådommer, har denne liberaliseringen ikke hatt nevneverdige ringvirkninger på den politiske kontrollen. Tvert i mot har den økonomiske liberaliseringen ført til større politisk paranoia hos den politiske ledelsen. Resultatet har blitt at regimet har [strammet](#) inn i den andre enden av sivilsamfunnet. Særlig bruken av hyppige, men arbitrære og korte fengslinger økte dramatisk i 2014 og 2015 ifølge Cuban Commission for Human Rights and National Reconciliation (CCDHRN og Amnesty International), [økte](#) kortidsfengslinger fra 6424 i 2013, til 8899 i 2014. I tillegg soner ca. 150 politiske fanger lengre dommer. Ifølge Human Rights Watch er forholdene i cubanske fengsler nådeløse, også for de politiske fangene. I praksis er fengselsopphold synonymt med straffarbeid. De innsatte må jobbe 12 timer hver dag, og blir tuktet hardt om de ikke oppfyller gitte produksjonskvoter.

I forbindelse med Obamas besøk på Cuba i mars 2016 ble et stort antall dissidenter arrestert eller [fjernet fra gatene](#), også i fullt dagslys. Regimet ser altså ikke engang behov for å skjule sine forehavender, fordi formålet med denne formen for fengsling også er simpel intimidering.

Helse i bytte mot diktatur

Journalisten [Normando Hernández Gonzales](#) satt innesperret i syv år, fordi han publiserte artikler i utenlandske medier – artikler hvor blant annet Cubas helsevesen ble kritisk gransket. Gonzales var høyt profilert på Amnesty Internationals liste over samvittighetsfanger.

Cubaforeningen er ikke videre begeistret for Gonzales og oversatte derfor en harang fra Cubas ambassadør til Norge, Rogerio Santana (Cuba Nytt 2/2009). Han mente at Gonzales var en kriminell som var "tørst etter penger" og ute etter å "krenke vårt sosialistiske samfunn. (Den samme Santana ble innkalt på teppet i UD etter [å ha kalt](#) Høyres Jan Tore Sanner for "en bananpolitiker som omgås terrorister", fordi Sanner har engasjert seg i cubanske menneskerettighetssspørsmål).

Det er ikke helt enkelt å kartlegge det cubanske helsevesenet, da myndighetene bare tillater svært begrenset innsyn. De som kommer tilbake og er begeistret over helsevesenet, har som regel vært på utvalgte sykehus, innrettet som potemkinkulisser for utenlandske observatører og sympatisører. Andre hevder at det gode cubanske helsevesenet er en [myte](#).

For eliten og utlendinger i Havanna som kan betale for seg (samt en og annen vanlig person som har nytt godt av spesialisttjenester slik at de kan fortelle dette til den øvrige befolkningen eller til velvillige journalister) er forholdene ganske gode. I distriktene og lengre vekk fra Havanna er det annerledes. Her er det preget av dårlige tjenester, lite ressurser og mangel på medisiner.

Ingunn Gjerstad har [foreslått](#) Cubas bistandsarbeid som kandidat til Nobels Fredspris, noe som fikk enstemmig støtte fra 616 faglige tillitsvalgte på Trondheimskonferansen i 2015. Hun følger altså tradisjonen blant enkelte SV'ere. Tidligere stortingsrepresentant Hallgeir Langeland foreslo flere ganger å gi Fidel Castro fredsprisen.

Eksport av leger er big business for den cubanske regjeringen. 50 000 helsearbeidere utplassert i 58 land bringer 2,5 milliarder sårt tiltrengte dollar inn i statskassen hvert år. Eksporten fører til mangel på helsearbeidere på Cuba og en forverring av tilbudet der. Cubanske leger i utlandet lever imidlertid på luselønn. Mange leger har følt seg som slavearbeidere på solidaritetsoppdrag.

Brasil har mottatt over 11 000 cubanske leger, noe som også har ført til en del diplomatisk konflikt. Den brasilianske presidenten Dilma Rousseff har gjentatte ganger kritisert cubanske myndigheter for regimet cubanske leger er underlagt av cubanske myndigheter, herunder [trusler](#) om å inndra lisensen til leger som ikke vil reise hjem etter endt tjeneste i utlandet. Brasils helsemyndigheter har [etterlyst](#) gode begrunnelser for hvorfor den cubanske staten beholder to tredeler av legenes grunnlønn på 3200 dollar i måneden og hevdet at dette strider mot brasiliansk arbeidsrett. I tillegg blir 600 dollar av legenes andel satt inn på sperret konto, som kun kan åpnes når legene returnerer hjem. Dette for å sikre seg mot at legene ikke skal hoppe av. I Venezuela er det [700](#) cubanske leger som har rømt videre til Colombia, for så å prøve å komme til USA.

Cubas helsevesen trekkes stadig frem som kompensasjon for mangel på politisk frihet. Det finnes – og har eksistert - andre land uten politisk frihet med relativt godt fungerende helsetjeneste og andre velferdstjenester, men som ikke er så heldige å kunne skilte med en sosialistisk overbygning. I korte drag har sosialistdiktaturenes indre og eksterne apologeter alltid forsvart mangelen på politisk frihet med at landene ivaretar de sosiale og kulturelle menneskerettighetene. Under Obamas statsbesøk på Cuba i mars 2016 [gjentok](#) Raúl Castro slike forestillinger. Foruten å benekte at det finnes politiske fanger på Cuba erklærte han følgende: "Hvor mange land innfrir de 61 internasjonale kravene til menneskerettigheter? Ingen ... Vi innfrir mange andre rettigheter: til helse og utdanning. På Cuba får kvinner og menn lik lønn for likt arbeid." Dessverre har historien vist - også på Cuba- at de sosiale og materielle forholdene i sosialistlandene har vært langt skralere enn statspropagandaen har kunnet tilsi, mens fraværet av grunnleggende politiske menneskerettigheter har vært imponerende konsekvent.

Men noen er likere enn andre

Fordi de fleste cubanere jobber for staten, fra tjenestemenn til Castros nærmeste rådgivere – er korrupsjonen i landet omfattende (men også vanskelig å dokumentere). Korrupt praksis [omfatter](#) bestikkelser, misbruk av statlige ressurser og regnskap. Fordi cubanske lønninger er så minimale – også blant ordensmakten og embetsverket - er folk flest avhengige av dollar og svart økonomi for å holde hodet over vannet. Noen sektorer er mer utsatt for korrupsjon og tyveri enn andre, blant annet shipping, turisme, byggebransjen og restauranter.

Det har lenge versert rykter om alvorlig korrupsjon blant sentralt plasserte partikadre. Fidel Castro selv sies å leve spartansk og for å mislike korrupsjon, men har ikke klart å få kontroll over partikadrenes og de militæres misbruk av økonomisk makt. Men det har også vært tilfeller hvor korrupsjon blant nomenklaturet har blitt avdekket og dømt hardt i det cubanske rettssystemet.

Castros presumptive ubehag over korrupsjon samsvarer lite med påstander om at Fidel er god for flere hundre millioner dollar, blant annet fra det amerikanske tidsskriftet [Forbes](#). Selv om Castro [benekter](#) påstandene, er det liten tvil om at han og familien hele tiden har levd privilegerte [overklasseliv](#). Og pengene synes å flyte i samsvar med Cubas dynastiske tradisjon. Fidels sønn Antonio er særlig [kjent](#)

for å leve en playboytilværelse. Det finnes lite oversikt over Raúl Castros formue, det er bare mulig å spekulere. At Raúl lever i samsvar med sosialistiske idealer er uansett vanskelig å tro. Historisk sett har det vist seg at partikadre i alle sosialistiske land har levd en helt annen tilværelse enn sine undersåtter.

I Transparency Internationals [korrupsjonsindeks](#) scorer Cuba midt på treet. Det er ille nok, men landet er altså ikke blant de aller verste i verden. Men Cuba er et vanskelig land å kartlegge, både fordi det er et diktatur, og fordi korrupsjonen ikke sprer seg jevnt utover i samfunnet.

Latinamerikagruppene for Castro

Blant norske latinamerikaaktivister er den internasjonale menneskerettighetskonferansen *Oslo Freedom Forum* (OFF) en evig prygelknabe. OFF har vært et fast vårlig innslag i hovedstaden siden 2009. Hit kommer tidligere samvittighetsfanger og dissidenter fra alle verdensdeler og fra alle former for undertrykkende regimer for å fortelle sin historie.

Til tross for at konferansen er støttet av både Amnesty International og Den Norske Helsingfors-komite, har den høstet lite støtte fra latinamerikaaktivister. Særlig solidaritetsbevegelsen *Latinamerikagruppene* (LAG) har brukt mye tid og krefter på å kritisere OFF i sterke ordelag.

I mai 2015 inviterte LAG til debattmøte på Kulturhuset på samme tidspunkt som OFF ble avholdt. Tema for møtet var "Menneskerettigheter – Individuelle eller kollektive", noe som mer enn antyder hva budskapet var. Som foredragsholder hadde LAG invitert den franske akademikeren og skribenten Salim Lamrani fra det franske kommunistpartiet, som fortalte om hvordan vestlige medier farer med usannheter om Cuba og Venezuela. Lamrani har ellers gjort seg bemerket ved å [omtale](#) "samvittighetsfanger" (alltid med tødler) på Cuba som kriminelle.

Latinamerikagruppenes foreløpige høydepunkt i forbindelse med OFF utspilte seg utenfor Oslo Nye Teater i 2014, der en håndfull demonstranter protesterte mot den cubanske bloggeren [Yoani Sánchez](#). En av plakatene viste en karikatur av Sanchez der hun ble fremstilt som CIA-agent. Som for riktig å understreke egen posisjon viste LAG frem en stor hvit duk med påtrykk av Fidel Castro og Che Guevara.

Det blir ikke akkurat bedre

Som sagt står tiden stille i visse venstreradikale miljøer. Siste utgave av Cuba Nytt (1/2016) gir en pekepinn om liten bevegelse. Her får vi et gjensyn med Ingunn Gjerstad og Natalia Zubbilaga med et referat fra CTCs besøk i Oslo i mai 2015. Her gjentar de omtrent det samme som i svaret til Skartveit i *Fri Fagbevegelse*, som at Cuba deltar i et sosialistisk prosjekt, og at LO forsvarer det cubanske folkets rett til å organisere samfunnet under egne demokratiprosesser. "Vi vet jo at de ikke streiker ofte på Cuba, men at det har vært tilfelle", skriver forfatterne: "CTC Havanna var gjester hos havnearbeiderne. Det var et eksempel på at streikesituasjonene er forskjellige og hvor viktig solidaritetsarbeidet er."

Foruten en rekke reisebrev fra LO og Cubaforeningens turer til Cuba, kan vi lese på Cuba Nytt's forside om intet mindre enn "USAs folkemord på Cuba". Ved nærmere ettersyn viser det seg at dette er basert på en artikkel (oversatt fra spansk av Svein Mortensen), der det hevdes at amerikanerne har utplassert dengue-viruset på Cuba. Ifølge Olav Svorstøl er dette et "biologisk stridsmiddel gjennom utplassering av et dødelig virus."

Videre kan vi lese Harald Boye Svendsens anmeldelse av Ståle Eskelands bok *De mest alvorlige forbrytelser*. Ifølge Svendsen kan Eskelands bok leses som en bekreftelse på at Washington kontrollerer all politisk og intellektuell virksomhet i vesten og Norge. "Folket er hjernevasket", skriver Svendsen: "Ytringsfriheten blir effektivt kontrollert av staten gjennom eierskapet til NRK, den norske primære propagandasentralen."

Ellers er utgaven, som i alle andre utgaver av Cuba Nytt, krydret med en rekke artikler om amerikansk aggresjon, Cubas fortreffelige helsevesen, utdanningssektor og internasjonalt helsearbeid. Den som leter etter kritiske betraktninger i Cuba Nytt, leter forgjeves.

Venezuela

Deltagerne på Trondheimskonferansen i 2016 uttrykte også sterke meninger om situasjonen i Venezuela (for mange det "nye" Cuba). I en [uttalelse](#) ble det fastslått at det pågår en internasjonal "svertekampanjene rettet mot Venezuelas bolivarianske prosess". Konferansen uttrykket sin støtte til "den bolivarianske regjeringen og det venezuelanske folkets kamp mot fattigdom blant annet gjennom programmene for boliger, offentlig transport, utdanning og helse", og krevde i tillegg at Obamas presidentdekret annulleres.

Delegatene til Trondheimskonferansen uttrykker ikke en tøddel bekymring for den chavistiske "putinismen" i Venezuela, men er derimot forarget på USA. I stedet forrettet Venezuelas chargé d'affaires, Yudith E. Guerrero, om tilstanden i den bolivarianske revolusjonens episenter. Guerrero skuffet antagelig ikke menigheten, da tittelen på foredraget var "trusler mot demokratiprosessen."

Flere hundre fagorganiserte sluttet seg til en resolusjon uten et pip om den tragiske utviklingen i landet, men som altså rettet børsa mot Obama. Kanskje er det mulig å forstå en viss romanse for Hugo Chávez, da han fremsto som ung og lovende revolusjonær med den rette marxistiske språkbruken. Blant dem som lot seg [begeistre](#), var SV Men det sosiale, politiske og økonomiske konkursboet chavistene har etterlatt seg, må man være sterk i troen for å overse.

Det har blitt sagt at Chávez tapte kampen mot korrupsjon. Men for de som har fulgt utviklingen i Venezuela med et kritisk blikk, var det tidlig klart at Chávez hadde klare nepotistiske trekk. Enkelte har hevdet at Chávez i bunn og grunn var en klassisk [caudillo](#) (en karismatisk leder som appellerer til folket og bygger opp et maktsentrum og økonomisk imperium rundt egen person) med narsissistiske trekk, som benyttet sosialistisk retorikk og almisser til de fattige som legitimeringsstrategi.

Kanskje kan Hugo Chávez best forstås som en hybrid mellom en tradisjonell *caudillo* og klassisk sosialistisk personkult. Venezuela er fremdeles plastret med plakater, veggmalier og graffitier av Chávez (i dag bare i konkurranse med Maduro).

Et av Chávez' store prosjekter var å etablere utopiske sosialistiske "new towns", i den franske arkitekten Le Corbusiers ånd. Her skulle befolkningen leve etter evne og få etter behov, inkludert gratis utdanning og bolig, kommunale sentre, samt egne butikker med lave priser. Ifølge regjeringen er en million borgere i dag bosatt i slike områder, men tallet er ganske sikkert for høyt.

Den mest berømte av disse byene er *Ciudad Socialista Hugo Chávez* (Hugo Chávez' sosialistiske by). Her stemmer 95 prosent av innbyggerne på chavistene. Bybildet er preget av chavistisk agitasjonspropaganda, veggbilder av Chávez og annen revolusjonær ikonografi. Skolebarna er kledd opp som røde pionerer. Det er lite som overlates til fantasien, for her dyrkes ideen om det sosialistiske kollektivet og allmenviljen på en måte som kan sammenlignes med land som Cuba, Tadsjikistan eller Nord-Korea. Men idyllen slår sprekker i takt med det som etter hvert ligner på et venezuelansk sivilisasjonssammenbrudd. Den store kriminalitetsbølgen har innhentet flere av de sosialistiske nybyene. Ved kontrollpostene utenfor *Ciudad Socialista Hugo Chávez* står mengder av desperate mennesker som vil inn, både for å søke en bedre fremtid eller for å handle i et av de sosialistiske supermarkedene, som i motsetning til resten av landet fremdeles har et greit og billig utvalg i butikkhyllene. Enkelte sniker seg inn og stjeler toaletter, skrapmetall eller annet de kan få fatt i. Journalist i Associated Press, Hanna Dreier, [beskriver forholdene](#) på følgende måte:

Noen av de sinteste klagerne bor rett på den andre siden av byggerdet, stuet sammen blant hauger av søppel og svermer av mygg mens de venter på å få et hjem. Regjeringen har lenge prøvd å rive slummen, men beboerne gjenoppbygger skurene sine over natten fra ruinene bulldoserne etterlater seg.

Under normale omstendigheter ville Hugo Chávez blitt avvist som en sjarlatan i løpet av sin første presidentperiode. Allerede da bygget han opp sitt dynasti rundt den tjuette kvadratkilometer store familieeiendommen La Chavera, samtidig som han myntet den bolivarianske revolusjonens mantra " *Patria Socialista o muerte!* (sosialistisk fedreland eller døden!) Hvilken opposisjon kan forholde seg saklig til slikt?

I delstaten Barinas er det familien Chávez som regjerer, helt og holdent. Hugos lillebror Aníbal ble utnevnt til borgermester i byen Sabaneta, mens faren, Hugo de los Reyes Chávez, var delstatsguvernør i Barinas. Flere i Chávez-slekten har fått viktige stillinger i både offentlig og privat sektor, uten adekvat kompetanse. Blant annet er Chávez' datter [María Gabriela Chavez](#) utnevnt til Venezuelas viseambassadør i FN. Opposisjonen i Venezuela har kommet med en rekke anklager om alvorlig korrupsjon, særlig mot pappa Hugo. Transparency International påviste tidlig at Venezuela var blant Latin-Amerikas mest korrupte. Hugo Chávez' mor, Helena, var en gjenganger på avisenes og ukebladenes forsider, med designerklær, fete gullsmykker og den obligatoriske lille overklassehunden. Parodien er nær komplett da vi vet at Hugo Chávez datter, María Gabriela Chávez, som er under mistanke for alvorlig korrupsjon, [nå](#) har en formue på omkring 4,2 milliarder dollar, og, ifølge flere kilder, derfor er Venezuelas rikeste. Den bolivarianske revolusjonen har altså fått noen riktig pussige utslag, som man må være en god pedagog for å kunne forklare ut fra sosialistiske grunnprinsipper. Chávez selv forbannet (andre) rike mennesker: "De rike jobber ikke, de er late. De drikker nesten hver dag, tar narkotika som kokain, og de reiser," som han [sa](#) i en tale i 2010.

Chavistene kontrollerer høyesterett og militæret. Og i praksis har de blokkert valgresultatet fra november 2015, som ga en klar seier til opposisjonen.

Venezuela er ikke et regelrett diktatur, men kategoriseres på ulike internasjonale demokratiindekser som en [hybridsstat](#), karakterisert av delvis frihet i kombinasjon med ufrie institusjoner og vilkårlig inngripen i demokratiske prosesser. Et anekdotisk eksempel på hvordan staten har viklet fingrene inn i sivilsamfunnet og deres institusjoner er hvordan barn helt ned til femårsalderen blir [oppsøkt](#) i skoler

og barnehager for å signere opprop mot USA og Obama. Den chavistiske personkulten griper ellers langt inn i skolevesenet. Selv om det ikke er påbudt, preges mange klasserom av partipropaganda, og i lærebøker [omtales](#) Hugo Chávez og andre revolusjonshelter som orakler.

Dagens Venezuela er et politisk, sosialt, institusjonelt og økonomisk konkursbo. Kriminaliteten i landet ligger i "verdenstoppen", og hovedstaden Caracas er i dag et av verdens farligste steder å oppholde seg. På grunn av en elendig økonomisk politikk er den økonomiske situasjonen katastrofal. Ifølge IMF [forventes](#) inflasjonen i 2016 å overstige 700 prosent.

Når det gjelder vareknapphet har latinamerikaforsker ved Universitetet i Oslo, Leiv Marsteintredet, [skildret](#) hvordan åtte av 10 medisiner mangler i landet, og at dette skjer midt i en Zika-epidemi i regionen. Marsteintredet beskriver gamle østeuropeiske tilstander, hvor 50 prosent av befolkningen bruker mellom fem og 10 timer daglig i køer for nødvendige varer. I de senere årene har Venezuela vært preget av fengslede opposisjonelle, vareknapphet, gatekamper og paramilitære rødegardister som delvis setter voldsmonopolet ut av spill.

Chávez' bolivarianske milits, på folkemunne kalt "Vokterne av Chávez' revolusjon", ble bygget opp som et slags revolusjonshjemmevern. Militsen, som ikke er en formell gren av forsvaret, ble i en tidlig fase trent av den iranske revolusjonsgarden. Senest i 2016, som respons på Obamas tøffe linje mot Maduro, ble det gitt [ordre](#) fra forsvarsminister Vladimir Padrino om å distribuere så mye våpen og ammunisjon som mulig til de ulike revolusjonsgardene. I tillegg finnes ulike varianter av *Colectivos*, som er mer uavhengige og mindre organiserte. De er gjerne rene kriminelle bydelsgjenger som er glad i revolusjonen. Utover ren mafiavirksomhet, er grupper knyttet til *Colectivos* aktive når opposisjonen demonstrerer, der de ved flere anledninger har begått grove voldshandlinger.

Symboler og virkelighet

Cuba og Venezuela *symboliserer* sosialisme i dag, derfor knyttes ukritiske bånd til regimet, og man bruker krefter på å mistenkeliggjøre vitnesbyrd og dokumentasjon som viser hvordan det faktisk står til i disse landene. Cubanske eksilmiljøer, særlig i USA, blir fremstilt som erkekonservative og lite troverdige, selv om [flertallet](#) av disse stemte på Obama ved siste presidentvalg. Han gikk som kjent til valg på å normalisere forholdet til Cuba. Det er fremdeles assosiert med noe underliggende reaksjonært og imperialistisk å jobbe for menneskerettigheter og regimeskifte på Cuba og i Venezuela.

Det er nærliggende å tro at regimer som det cubanske og venezuelanske – med den samme mangelen på organisasjonsfrihet og demokrati - ville fått så ørene flagret av LO og den radikale venstresiden om de hadde hatt en annen underliggende ideologi.

Det mest banale, men likevel illustrerende uttrykk for dette er altså at apologeti for Castro-diktaturet ikke påkaller refs og harme av betydning innad i SV, Arbeiderpartiet eller LO. Tvert imot. Kritikkk av denne praksisen blir gjennomgående møtt med skuldertrekk fra ledelsen i disse organisasjonene og på venstresiden generelt. Heller ikke pressen synes å være særlig interessert. En tilsvarende praksis på høyresiden – om "høyrediktaturer" - ville helt sikkert forårsaket skandale.

Den romantiske revolusjonsånden rundt Cuba er like gammel som det kommunistiske regimet. Hva skyldes den? For å forstå, kan vi gå tilbake i tid. Den svenske statsministeren Olof Palme vakte stor

oppsikt under sitt statsbesøk på Cuba i 1975. Under et masse møte i Santiago de Cuba den 29. juni 1975 talte Palme, flankert av Fidel Castro, og sa blant annet:

Varken terror, tortyr eller det outhørlige fortrycket kan slå ned krav på frihet, social rettvisa og nasjonalt uavhengig. Så var det på Kuba igår. Så er det i Vietnam og Portugal idag. Så blir det i Chile imorgon! Ty fortryckarna bær inom sig fröet till sin egen förstörelse Kära vänner, jag kan försäkra er att en växande svensk opinion med intresse och sympati följer denna strävan efter interamerikansk solidaritet och uavhengig. Det är en utveckling som borde välkomnas i alla länder, inte motarbetas. Ty så länge orättvisor, utsugning och misär råder kan ingen verklig fred och avspänning i världen uppnås. Får jag avsluta med att tacka för detta tillfälle att tala till Er, tillsammans med Fidel Castro, på denna historiska plats. Leve vänskapen mellan Sverige och Kuba! Leve solidariteten! Leve det självständiga och uavhengiga Kuba!

Dagen etter proklamerte Palme og Castro et felles kommuniqué.

Ordene var altså pompøse og slagordpreget. Det var særlig merkelig at slike ord kom fra en uttalt demokrat. For vanlig oppegående fremsto ordvalg som "undertrykkelse, tortur, nasjonal uavhengighet, fred og avspenning og rettferdighet" - i kontekst av det cubanske diktaturet - som frakoblet fra virkeligheten. Det er vanskelig å forestille seg at Palme ikke var klar over at Cuba var et diktatur som internerte og drepte opposisjonelle, som var blindt lojalt mot Sovjetunionen og som under Cuba-krisen var villig til å fyre av atomraketter mot USA i sosialismens navn.

Palmes merkelige forehavender i Cuba-spørsmålet har vært gjenstand for mye debatt i Sverige. En relativt åpenbar forklaring er at manikeiske forestillinger fikk stor utbredelse i forbindelse med forhold som Vietnamkrigen og militærkuppet i Chile i 1973. Cuba representerte et idealistisk lys i et mørke av vestlig imperialisme, CIA og annen elendighet, kanskje særlig i en region som ellers var preget av stagnasjon og reaksjonære militærdiktaturer.

I en statsvitenskapelig [avhandling](#) fra Lunds Universitet av Jakob Stenberg og Gustav Dahlgren, gjør forfatterne et forsøk på å forklare Palme-fenomenet. De hevder at Palmes syn på global rettferdighet og små staters rett til å sette egen agenda var avgjørende momenter. "Men skjedde radikaleringen åttio år på bekostnad av demokratin?", spør Stenberg og Dahlgren: "Blev sosialisttanken sterkere enn demokratitanken, for Palme?"

Videre skriver Stenberg og Dahlgren at sosialismen historisk sett har rommet både demokrater og ikke-demokrater. Men det er ideologien som er fellesnevneren mellom Palme og Castros Cuba. Det var altså ideologiens valør som skilte det cubanske diktaturet fra datidens høyreorienterte diktaturer i den samme regionen:

Var det således den sosialistiske ideologien som fremst påvirket Palmes resa og ord på Kuba? Ytterligere en indikasjon på at så var fallet er den svängning åttio år på bekostnad av demokratin som Socialistinternasjonalen gjorde under Palmes tid som vice ordförande från 1976. Innan dess var det krav på att medlemspartierna skulle vara demokratisk socialistiska, men under Palmes tid i ledningen ändrades detta till att även tillåta partier som var "socialistiskt orienterade". Skulle Castros parti rymmas i denna definition?

Stenberg og Dahlgren er inne på noe helt sentralt. Den sosialistiske internasjonale og den sosialdemokratiske bevegelsen har i stor grad vært preget av et kritisk, men også stemoderlig forhold til sine autoritære slektninger. Et anekdotisk eksempel er hvordan Arbeiderpartiet ganske

uanstrengt feirer 1. mai på Youngstorget i selskap med NKP og Tjen Folket. Det er også tydelig når det gjelder LO og forholdene som er omtalt i dette notatet. Det endelige oppgjøret med den autoritære venstresiden på den moderate venstresiden har ikke skjedd, på tross av at sosialdemokratiet står fjellstøtt på demokratisk grunn. Det er helt åpenbart at arbeiderbevegelsens historie fra kommunisme til sosialdemokrati spiller en sentral rolle som årsaksforklaring. Men den nyere demokratiske venstresiden har også vært preget av en underliggende og diskrepant forestilling om at venstre-autoritarianisme springer ut fra en rekke gode, men forfeilede, idealer. Tilsvarende er det et interessant tankeeksperiment om norsk moderat høyreside hadde fraternisert med høyrediktaturer på samme måte som venstresiden har fraternisert med venstrediktaturer, og hvilke reaksjoner det ville vekket i opinionen.

På den mer outrerte venstresiden, som dette notatet langt på vei omhandler, er nok derimot tilslutningen til det cubanske systemet av mer beinhard ideologisk karakter enn romantisk svermeri. For dem representerer Cuba den siste flik av realsosialismen: På Cuba er det folket som har makt gjennom kommunistpartiet, og de amerikanske haukene er fremdeles den store skurken i fortellingen. Støtten til det cubanske regimet er altså ikke vesentlig annerledes enn den støtte deler av venstresiden ga til Sovjet eller Kina under den kalde krigen.

Er det så nøye da?

Så kan man si at lite av dette er veldig viktig, om vi ser stort på det. Ytre venstre- sekteisme er mer underholdende enn problematisk. Samtidig kan det være et kommunikasjonsproblem for LO at betydelige deler av organisasjonen promoterer politikk som det er liten grunn til å tro det store gross av LOs medlemmer sympatiserer med (gitt at Rødt og venstresiden i SV trekker noen få prosent oppslutning ved valg).

Kaldkrigersk anti-amerikanisme, vennskapsbånd med diktaturer uten organisasjonsfrihet og agitatorisk venstresosialistisk antikapitalisme rimer dårlig med en fagbevegelse som ellers er preget av fornuftige og pragmatiske sosialdemokrater. Frihetlige sosialister som anerkjenner pluralisme og maktfordeling, har sine grunnleggende sivilisatoriske alliansepartnere blant andre demokrater, på tross av store avstander på andre områder.

Som Odvar Nordli [sa](#) i 1974: "I den sosialistiske leir går det et grunnleggende skille mellom to idéretninger. Det er mellom den kommunistiske og den sosialdemokratiske. De kommunistiske regimer kaller seg selv for sosialistiske stater. Alle med litt innsikt i politiske realiteter vet at det er en grunnleggende forskjell på den form for sosialisme som her praktiseres og den som vi i norsk arbeiderbevegelse bekjenner oss til."

Hvis noen fra LO tar seg bryet med å svare på kritikken som fremkommer i dette notatet, vil svaret ganske sikkert bære denne påstanden: Det er ikke galt å snakke med folk og organisasjoner selv om det er under et diktatur. Nei, det er det ikke. Problemet til LO er ikke dialog på tvers av landegrensene. Det er også prisverdig at LO prøver å påvirke cubansk fagbevegelse til andre organisasjonsformer. Problemet er at dette arbeidet bærer form av politisk aktivisme, ledet av personer og grupper som går diktaturets ærend.

Det kan godt være at LO vil samarbeide med fagorganisasjoner fra et diktatur med en annen politisk kulør, men de ville aldri snakket pent om dem. Det finnes utallige hel- eller halvdysfunksjonelle stater i verden, og det er verken klokt eller nyttig å kutte forbindelsen med dem. Men å fremheve slike regimer som aktverdige, fordi de har en foretrukket politisk kulør, virker både rart og anakronistisk.

Noen former for diktatur er altså fremdeles mer spiselig enn andre former for diktatur på norsk venstreside. Dette er dessverre en vedvarende tendens. Brorparten av norsk venstreside er naturligvis demokratisk. Men fremdeles hersker en romantisk ånd rundt sosialistiske regimer, som delvis lammer den demokratiske ryggmargsrefleksen. Cubakontaktene overlates til aktivister på ytre venstre fløy som ser ut til å gå god for regimet - og regimets ideologi - på viktige områder. Det virker åpenbart at LO i Oslo og Trondheim er en slags lekegrind for ytre venstre, at de har vært det lenge, og at LO sentralt lar det passere. I stedet for dette spillet, bør kanskje LO forsvare eget mandat og knytte tette bånd med frie og uavhengige stemmer og organisasjoner på Cuba, som i likhet med LO kjemper for organisasjonsfrihet og demokrati.

Takk til Leiv Marsteintredet og Jan Jørgen Skartveit for gode innspill.

Forfatter: Notatet er skrevet av Bård Larsen, historiker i Civita.

Civita er en partipolitisk uavhengig tankesmie som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt forståelse og oppslutning om liberale verdier og løsninger. Den enkelte publikasjons forfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsyttere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemelding, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatteren på bard@civita.no eller civita@civita.no.